

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-11-75-44>

УДК 373.3/5.018.43

Віролайнен О.В.

Комунальний заклад освіти
«Середня загальноосвітня школа № 58» Дніпровської міської ради;
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»

ОРГАНІЗАЦІЯ МОДЕЛІ ШКОЛИ ВІЛЬНОГО ВИБОРУ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ В УМОВАХ УПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Анотація У статті проаналізовано сучасні вимоги до якісного надання освітніх послуг, зумовлені сталим розвитком інформаційною та технологічно-інтерактивною потребою здобувачів освіти. Визначено науково-педагогічні умови організації та специфіку інноваційного експериментального закладу загальної середньої освіти. Подано авторську модель школи вільного вибору індивідуальної освітньої траєкторії в умовах впровадження технологій дистанційного навчання. Змальовано концепцію впровадження селектової форми навчання в освітній процес закладів загальної середньої освіти, шляхом інтеграції індивідуальної, дистанційної, очної та мережевої форм навчання з допомогою якого відбувається формування морально-духовного світогляду здобувачів освіти. Подано модель здобуття учнем власних унікальних знань.

Ключові слова: дистанційне навчання, селективне навчання, школа вільного вибору, індивідуальна освітня траєкторія.

Virolainen Oksana

Communal Institution «Secondary school № 58» Dnieper City Council;
University of Education Management»

ORGANIZATION OF THE MODEL OF THE FREEDOM OF CHOICE OF INDIVIDUAL EDUCATIONAL TRAJECTOR IN THE CONDITIONS OF IMPLEMENTATION OF REMOTE TECHNOLOGY

Summary. The modern requirements to the quality grant of educational services, predefined by the informative and technologically-interactive necessity of bread winners of education, are analysed in the article. Certainly scientifically – pedagogical terms of organization and specific of innovative experimental establishment of universal middle education. The authorial model of school of free choice of individual educational trajectory is given in the conditions of introduction of technologies of the controlled from distance studies. Conception of introduction of selective form of studies is represented in the educational process of establishments of universal middle education, by integration of individual, controlled from distance, eye and network forms of studies with the help of that there is forming of morally-spiritual world view of bread-winners of education. Untied question of upgrading that always remained actual and near-term of education. The model of receipt is given by the student of own unique is depicted. Possibility is done to the decision of problems, that touch maintenance, methods, organizational forms and facilities of studies, гуманітаризації and humanizing of education. An authorial idea is introduction of selective form of studies in the educational process of establishments of universal middle education, by integration of individual, controlled from distance, eye and network forms of studies and forming of morally-spiritual world view of bread-winners of education. The specific of innovative experimental establishment is an improvement or updating of educational theory and practices by application of innovations. For organization of this form of studies necessary is a presence of effective feed-back, that gives possibility to the student it is individualized to get information on the rightness of the motion a way from ignorance to knowledge. Creation of the new educational system is offered, and actually qualitatively new school, where a child develops effectively, studies and brought up in accordance with individual features and inclinations.

Keywords: distance learning, selective learning, free choice school, individual educational trajectory.

Постановка проблеми. Питання підвищення якості освіти завжди залишалось актуальним, однак на сучасному етапі інновацій, інтеракцій та інформаційних технологій воно стає пріоритетним та домінантним. Забезпеченню високого інтелектуального рівня громадян може сприяти дистанційна освіта, яка відкриває перед людиною широкі можливості для отримання освітніх послуг у необмеженому географічному просторі, окрім того сприяє розвитку самостійного планування та побудови особистісно зорієнтованого навчального графіка учня. На-

разі відкрито нову епоху знань, котра потребує людей винахідливих, мобільних та спроможних оперативно реагувати на різноманітні та швидкозмінні ситуації, інтелектуально чуттєвих до змін, що відбуваються в освіті в цілому.

Водночас запровадження сучасних інформаційних технологій в освітній процес породжує низку проблем, які стосуються змісту, методів, організаційних форм і засобів навчання, гуманітаризації та гуманізації освіти. Авторською ідеєю є впровадження *селектової* форми навчання в освітній процес закладів загальної

середньої освіти, шляхом інтеграції індивідуальної, дистанційної, очної та мережевої форм навчання та формування морально-духовного світогляду здобувачів освіти. Для організації даної форми навчання необхідною є наявність ефективного зворотного зв'язку, яка надає можливість учневі індивідуалізовано отримувати інформацію щодо правильності свого руху шляхом від незнання до знань.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У галузі теорії й практики дистанційного навчання працювало багато відомих вітчизняних учених. Численна кількість праць із питання впровадження дистанційного навчання в освітню систему вказує на значний інтерес сучасних учених до проблеми, що розглядається, яка має методичну спрямованість.

У філософській рефлексії феномену дистанційної освіти, виконаній О. Абакумовою, ідеться про пошуки досягнення відповідності сучасної системи освіти умовам і запитам суспільного розвитку.

Науковцями О. Малярчук та Р. Шараном, проаналізовано досвід упровадження дистанційної освіти у США, окреслено можливості використання її прогресивних ідей у системі вищої освіти України.

У дослідженні О. Кириленко змістовно обґрунтовано та виявлено диференціацію організації дистанційного навчання викладача закладу вищої технічної освіти, натомість О. Захар та О. Самойленко запропонували методичну систему підвищення кваліфікації вчителів інформатики із застосуванням технологій дистанційного навчання. Л. Ляхощка розглядала інтеграцію очних і дистанційних форм навчання підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів освіти, під керівництвом А. Карташової розроблено автентичну концепцію проектування інформаційно-освітнього середовища професійно-навчальних педагогічних закладів.

Проведено низку досліджень упровадження дистанційного навчання в системі вищої освіти різних галузей. Н. Жевакіна, П. Федорук, М. Умрик, С. Дичковський, Ю. Новіков, О. Хара, І. Герасименко, Т. Гарбуз, М. Моцар та Є. Прокоф'єв вивчали проблематику якісного навчання студентів завдяки впровадженню дистанційної освіти.

Небагато українських учених розглядали впровадження елементів дистанційної навчання в закладах загальної середньої освіти. Проблемою використання дистанційних технологій у процесі навчання фізики в загальноосвітніх навчальних закладах опікувався М. Моклюк, Т. Колчук, методику дистанційного навчання геометрії учнів основної школи, вивчав проблему використання лінгвістичних засобів та термінології, які частково відповідають сучасним вимогам, розглядала Г. Шиліна.

Особливої уваги заслуговують роботи В. Олійника та І. Андрощук, які наголошують на значимості інноваційного, психологічного, управлінського аспектів в інтеграційних процесах національної системи освіти в європейській освітній простір.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Використання дистанційних форм і методів навчання сприяє індивідуа-

лізації процесу успішного навчання, спонукає учнів до самостійної роботи, сприяє формуванню в них інформаційної культури, налаштовує на оволодіння інноваційними засобами здобуття та застосування інформації.

При цьому для досягнення успіхів у процесі впровадження дистанційного навчання, на нашу думку, необхідно дотримуватися цілої низки вимог, які визнають доцільність аналізу технологій дистанційного навчання та синтезу найбільш оптимальних технологій з метою адаптації до сучасних умов. До цих вимог належать:

- системне розуміння сутності дистанційної освіти та її дидактичних особливостей, яка полягає у забезпеченні громадянам можливості реалізації конституційного права на здобуття освіти та професійної кваліфікації, підвищення кваліфікації незалежно від статі, раси, національності, соціального і майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій, ставлення до релігії, віросповідання, стану здоров'я, місця проживання відповідно до їх здібностей та надання освітніх послуг шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за певними освітніми або освітньо-кваліфікаційними рівнями відповідно до державних стандартів освіти [6];

- застосування найбільш ефективних закордонних педагогічних технологій, адаптованих до вітчизняних умов. Протягом кількох останніх десятиліть у більшості країн світу дистанційна освіта постала одним із найважливіших елементів сучасної освіти. Такий попит зумовлено сталим розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, та політикою урядів розвинених країн у галузі освіти. З допомогою дистанційної форми навчання освіта стає максимально доступною для всіх верств населення, незалежно від географічного положення та фінансової спроможності;

- розробка й апробація модифікації форм дистанційного навчання, власних технологій, асинхронних та синхронних індивідуальних консультацій в процесі дистанційного навчання, проектування дистанційного курсу, інформаційно-змістове наповнення електронних курсів, системний контроль у дистанційному навчанні, побудова організації навчальної діяльності в системі закладів середньої загальної освіти з учнями, зворотній зв'язок учителя з учнем. Для досягнення мети, поставлених завдань, отримання результатів кожен елемент має особливе змістовне значення щодо доцільного безперечно необхідного використання електронних навчальних курсів, побудованих з урахуванням потреб учнів дистанційної форми навчання.

Мета статті: проаналізувати сучасні вимоги до якісного надання освітніх послуг здобувачеві освіти та визначити науково – педагогічні умови організації школи вільного вибору індивідуальної освітньої траєкторії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Враховуючи зміни та розвиток якості навчання, під впливом стрімкої потреби в інтерактивному піднесенні поширюються рамки освітнього процесу, як наслідок зазнають суттєвих змін та перевтілень форми та засоби освіти, а також їх визначення.

В першу чергу дистанційне навчання покликане допомогти впровадженню освітньої діяльності здобувачеві освіти. Саме тому В. Овсянников звертає увагу на організацію впровадження освітньої діяльності для формування повноцінного навчання суб'єкта навчальної діяльності, та дає визначення дистанційному навчанню, як «комплексу освітніх послуг, що надаються широкому колу населення в багатьох країнах за допомогою спеціалізованого інформаційно-освітнього середовища на будь-якій відстані від освітнього середовища» [7]. Комплексом освітніх послуг в умовах закладу середньої загальної освіти за Законом України про освіту є комплекс визначених законодавством, освітньою програмою та/або договором дій суб'єкта освітньої діяльності, що мають визначену вартість та спрямовані на досягнення здобувачем освіти очікуваних результатів навчання [5].

На сучасному етапі дистанційне навчання здійснюється в основному за допомогою інтерактивних технологій та ресурсів мережі Інтернет. Тому А. Хуторський у своїх дослідженнях акцентує увагу на засобах, завдяки яким дистанційне навчання стає можливим для учасників навчально-виховного процесу: «Дистанційне навчання – це навчання за допомогою засобів телекомунікацій, при якому віддалені один від одного суб'єкти навчання здійснюють освітній процес, який супроводжується створенням навчальної продукції і їх зовнішніми змінами (приростами)» [10].

З огляду на це можна змалювати модель здобуття учнем якісних, унікальних власноосмислених знань. Перебуваючи в освітньому середовищі здобуття знань учень є повноцінним співробітником структури побудови власного рівня навчальних досягнень. Висококваліфікований учитель – предметник складає індивідуальний план навчання конкретного учня, враховуючи його власні здібності та бажання, але в межах освітніх навчальних програм, затверджених міністерством освіти і науки України. Згідно індивідуального плану вчитель складає план навчальних занять, їх змістовність та наповненість. Інтерпретує їх, завдяки власному професіоналізму та обізнаності та подає учневі, при цьому долучає додаткові джерела інформації у вигляді аудіо, відеоматеріалів та тестів за змістом заняття. Таким чином учитель спрямовує та мотивує здобувача освіти, завдяки підтримці, перетворюючи його на самостійного дослідника.

Важливо зазначити, що необхідний професійний розвиток сучасного педагога, безперервне підвищення його кваліфікації прямо пропорційно пов'язані із ринком праці, який досить динамічно змінюється. Технологічний та інформаційний розвиток суспільства призвели до того, що в кожній галузі Інтернет відіграє значну роль. Освіта та сучасні освітні потреби не є виключеннями. Використання інтернет системи допомагає вчителю ефективно займатися самоосвітою і розвитком професійного рівня, використовуючи переваги відкритої освіти [1].

Спрямований професійним вчителем, використовуючи власні потреби, здібності, необхідність та зацікавленість даним предметом здобувач освіти, з допомогою мережі інтернет самостійно опрацьовує зібраний матеріал, при

цьому витрачає на його вивчення стільки часу, скільки потребує власний інтелект конкретного здобувача освіти. Таким чином отримує власні, унікальні знання [2].

Тобто суттєвою перевагою дистанційного навчання є самостійна побудова та організація освітнього процесу власне здобувачем освіти, з урахуванням його потреб та можливостей. М. Карпенко дає визначення дистанційному навчанню [4] як формі організації і реалізації освітнього процесу, за якою його учасники, об'єкт і суб'єкт навчання, здійснюють навчальну взаємодію принципово й переважно екстериторіально, на відстані, яка не передбачає безпосередню навчальну взаємодію учасників віч-на-віч, коли учасники територіально перебувають за межею можливої безпосередньої навчальної взаємодії і коли у процесі навчання їх особиста присутність у певних навчальних приміщеннях навчального закладу не є обов'язковою.

Саме тому в Законі України про освіту прописано: «Дистанційна форма здобуття освіти – це індивідуалізований процес здобуття освіти, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» [5].

Необхідно зазначити, що у поняття терміну «школи вільного вибору» вкладено проектування нового освітнього простору, який містить у собі не тільки конструювання розвивального середовища, а й має брати участь у рішенні більш широких педагогічних та соціальних проблем всіх учасників освітнього процесу шляхом раціональної побудови зручного процесу здобуття знань та формування високоморального світогляду. Авторською ідеєю є впровадження **селектової** форми навчання в освітній процес закладів загальної середньої освіти, шляхом інтеграції дистанційної, очної, мережевої та індивідуальної форм навчання та формування морально-духовного світогляду здобувачів освіти. Для організації даної форми навчання необхідною є наявність ефективного зворотного зв'язку, яке надає можливість учневі індивідуалізовано отримувати інформацію щодо правильності свого руху шляхом від незнання до знань.

Створення нової освітньої системи, а фактично якісно нової школи, де дитина ефективно розвивається, навчається і виховується відповідно до індивідуальних особливостей і нахилів – одна з головних задач сучасного суспільства. Сьогодні впоратися з означеними завданнями спроможна така школа, в основі діяльності якої знаходиться концепція відкритої освіти, яка здатна до швидкого реагування на соціально-економічні ситуації в суспільстві, індивідуальні та групові освітні потреби і запити [9].

Селектова (від англійського *select* – оберіть) форма навчання школярів, яка об'єднує у собі індивідуальну та інституційну форми здобуття освіти дозволить суттєво розширити інформаційні рамки навчального змісту, підвищити якість освітніх послуг. Принципова відмінність селективного навчання від традиційних видів – самостійна діяльність здобувачів освіти, які під час

навчання намагаються власноруч здобувати необхідні для навчання знання, самостійно або з допомогою вчителя опрацювати подану інформацію та отримувати продукт якісно нових власно здобутих знань. Дитина, залежно від інтелектуальних здібностей, потреб або бажань має можливість обрати перелік предметів або тем, у засвоєнні яких можуть виникати певні труднощі та відвідувати їх очно. Також здобувач освіти має можливість відвідувати заняття певний період часу, згідно розкладу дистанційного або очного класу. Сучасні засоби телекомунікацій у дистанційному навчанні забезпечують інтерактивність освітнього процесу. Дитині надається можливість оперативно спілкуватися із вчителем, а вчителю – реагувати на запитання здобувачів освіти, контролювати та корегувати його роботу.

Завдяки поєднанню в межах однієї школи дистанційної та класно-урочної форми здобуття освіти у дитини з'являється можливість обрати власний шлях побудови індивідуалізованої освітньої траєкторії.

За потребою та бажанням батьків дитини може бути створено індивідуальне дистанційне навчання вдома. При цьому здобувач освіти має можливість консультуватися з учителями онлайн за потребою на платформі, у синхронному та асинхронному режимі а також за допомогою мобільного зв'язку.

Здобувач освіти, який працює вдома самостійно має можливість також отримати консультацію особисто, у стінах навчального закладу за розкладом, який розміщено на платформі, у вільному доступі. У зазначений у розкладі час вчитель-предметник чекає здобувачів освіти у власному кабінеті та готовий надати допомогу в межах навчальної години.

Якщо у учня виникають проблеми з самостійним опануванням навчального матеріалу в межах одно-

го або кількох освітніх програм, можливе відвідування здобувачем освіти окремих уроків за вибором.

При цьому здобувач освіти може обрати таку систему відвідування занять, яка більше підходить конкретній особистості. Якщо дитині краще опанувати дану освітню програму в колективі, здобувач освіти має можливість відвідувати окремі дисципліни з очною групою учнів, при цьому має можливість обрати класний колектив та вчителя, який викладає в ньому. Або ж обрати шлях індивідуальної роботи з учителем-переметником за розкладом дистанційних консультацій.

Можливість відвідувати заняття тільки певні проміжки часу надається здобувачеві освіти, який має схильність до частих та тривалих хвороб. Також така можливість надається спортсменам або дітям, які потребують такої форми навчання. При цьому вибір колективу класу та вчителя залишається за здобувачами освіти та їх батьками.

Здобувачі освіти мають можливість отримання навчального матеріалу за допомогою мережевого навчання. За потребою школа та центр позашкільної освіти або неформальні об'єднання здійснюють освітній процес за умовою складеного договору.

Важливо зазначити, що побудова такої системи навчання вимагає лише висококваліфікованих педагогічних працівників, які будуть спроможні реалізувати освітній процес з урахуванням потреб здобувачів освіти. Водночас, як свідчить досвід, ефективна реалізація основних переваг відкритої освіти без широкого застосування якісних технологій дистанційного навчання неможлива [8].

Специфікою інноваційного експериментального закладу є удосконалення чи оновлення освітньої теорії та практики шляхом застосування інновацій. Суттєва зміна очікуваних результатів освітньої діяльності є реалізація творчих здібностей педагогів,

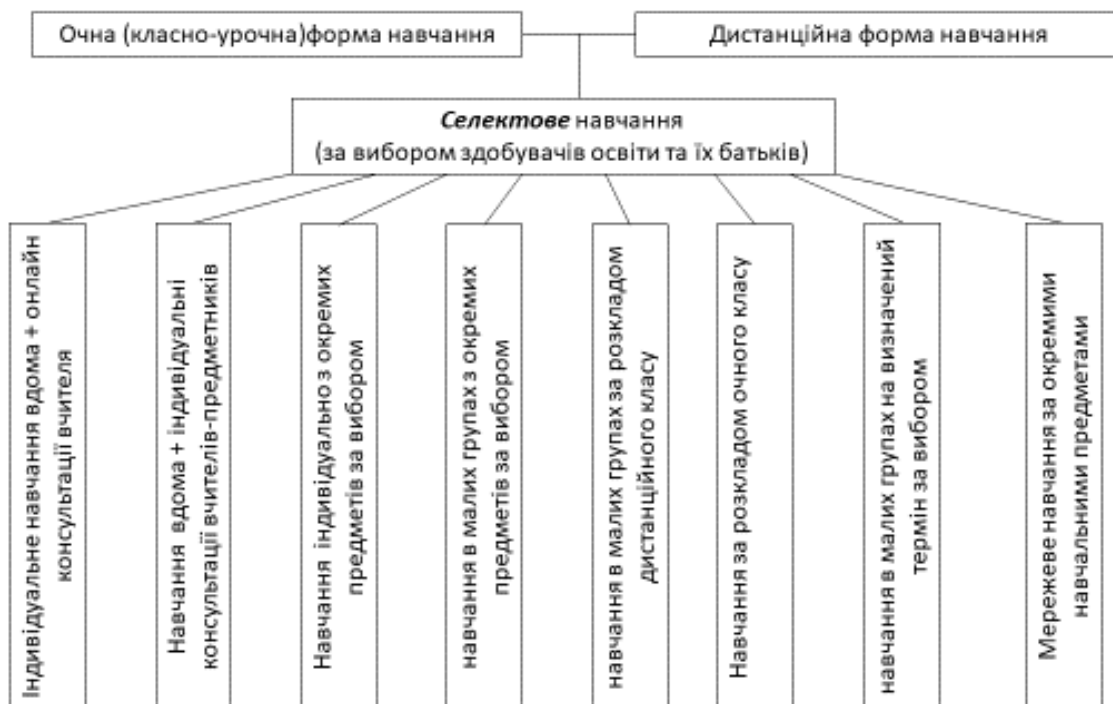

Рис. 1. Модель організації форми освітнього процесу школи вільного вибору

спрямованих на розробку власних педагогічних інновацій у вигляді нових навчальних планів і програм, педагогічних технологій, методичних посібників; впровадження їх у практику роботи школи, розвиток інноваційної культури [3].

Висновки. Таким чином селектове навчання, як інтеграція індивідуальної та інституційної форм здобуття освіти дає можливість організувати навчання дитини у відповідності з власною, оптимальною для неї індивідуальною освітньою траєкторією, надає можливість вільного вибору здобувачам освіти як учителів так і оточення дитини. Вирішує актуальне у наш час завдання щодо забезпечення прав батьків на збереження сімейних переконань, поглядів та норм виховання, оскільки завдяки вільному вибору форм та методів навчання забезпечується індивідуальний підхід до кожного здобувача освіти.

Перспективи подальшого розвитку вбачаємо у створенні та апробації принципово нової моделі школи вільного вибору; формуванні позитивного ставлення до освітнього процесу через реалізацію селективного навчання; виявленні у здобувачів освіти навичок самонавчання, самовиховання, самовдосконалення, уміння й бажання вчитися протягом усього життя завдяки вмінню самостійно здобувати власні унікальні знання; комплексній реалізації інноваційних умов, форм, змісту, методів розвитку освітньої компетентності випускників закладу освіти та налаштуванні їх на власну індивідуалізовану освітню траєкторію, що сприяє формуванню впевненої конкурентоспроможної особистості; підготовці пропозицій щодо впровадження одержаних результатів у практику роботи інших навчальних закладів.

Список літератури:

1. Андрощук І.М. Самоуправління професійним розвитком викладачів кафедр менеджменту польських закладів вищої освіти у системі відкритої освіти. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. 2018. Вип. 2(93). С. 13.
2. Віролайн О.В. Дистанційне навчання в закладах загальної середньої освіти як наукова проблема. *Вісник післядипломної освіти. Педагогічні науки*. 20019. Вип. 8(37). С. 58.
3. Даниленко Л.І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах : монографія. Київ, 2004. С. 258.
4. Дистанційне навчання – це сучасно. URL: <http://mon.gov.ua/ua/comments/17415-distantsiyne-navchannya-tse-suchasno.-gazeta-osvita-ukrayini--24-vid-17.06.2013>
5. Закон України Про освіту. Прийняття від 05.09.2017. Набрання чинності 28.09.2017.
6. Наказ № 761. Про затвердження Змін до Положення про дистанційне навчання. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12>
7. Овсяников В.И. Вопросы организации обучения без отрыва от основной деятельности (дистанционного образования). 1999. С. 138.
8. Олійник В.В. Відкрита післядипломна педагогічна освіта і дистанційне навчання в запитаннях і відповідях : наук.-метод. посіб. Київ, 2013. С. 312.
9. Погрибна Н.В. Управляти школою по-новому. Київ, 2009. С. 112.
10. Хуторской А.В. Практикум по дидактике и методикам обучения. Санкт-Петербург, 2004. С. 84.

References:

1. Androshchuk, I.M. (2018). Samoupravlinnya profesijnim rozvitkom vikladachiv kafedr menedzhmentu polskikh zakladiv vishhoyi osviti u sistemi vidkritoj osviti. *Visnik Zhitomirskogo derzhavnogo universitetu imeni Ivana Franka. Pedagogichni nauki*. Vol. 2, no 93, p. 13.
2. Virolainen, O.V. (2019). Dystantsiine navchannia v zakladakh zahalnoi serednoi osvity yak naukova problema. *Visnyk pislyadyploinoi osvity. Pedagogichni nauky*. Vol. 8, no 37, p. 58.
3. Danylenko, L.I. (2004). Upravlinnia innovatsiinoiu diialnistiu v zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh : monohrafiia. Milenium, p. 258.
4. Dystantsiine navchannia – tse suchasno. URL: <http://mon.gov.ua/ua/comments/17415-distantsiyne-navchannya-tse-suchasno.-gazeta-osvita-ukrayini--24-vid-17.06.2013>
5. Zakon Ukrainy Pro osvitu / Pryiniattia vid 05.09.2017. Nabrannia chynnosti 28.09.2017.
6. Nakaz № 761, «Pro zatverdzhennia Zmin do Polozhennia pro dystantsiine navchannia». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12>
7. Ovsianikov, V.Y. (1999). Voprosy orhanyzatsyy obucheniya bez otryva ot osnovnoi deiatelnosti (dystantsyonnoho obrazovaniya), p. 138.
8. Olijnik, V.V. (2013). Vidkrita pislyadyploina pedagogichna osvita i distancijne navchannia v zapitannakh i vidpovidyakh: nauk.-metod. posib. NAPN Ukrainy, Un-t menedzh. osviti. Kyiv, p. 312.
9. Pohribna, N.V. (2009). Upravliaty shkoloiu po-novomu. Kyiv, p. 112.
10. Khutorskoi, A.V. (2004). Praktikum po dydaktyke y metodykam obucheniya. Pyter, 541 p.